

ŽGANČEV NAČIN OBJAVLJIVANJA TEKSTOVA USMENIH PJESAMA

TANJA PERIĆ-POLONIJO
Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Žgančeve zbirke pokazuju širok zahvat izabranih pjesama, njihovu regionalnu, tematsku i funkcijsku raznolikost što sve upozorava na njegov smisao za izražajne vrijednosti i pjesničke kvalitete te poezije. Njegovo marljivo traganje za varijantama po mnogobrojnim pjesmaricama i zbirkama, znanlački i korektan zapis autentičnih kazivanja - karakteristike su svih Žgančevih zbirki.

Od svog prvog zapisa pjesme *Megla se kadi, hajdina cvete*¹ u Vratišincu 1908. godine, pa do kraja života, Vinko Žganec je zapisao, zabilježio ili magnetofonski snimio preko 25000 primjera pjesama tekstova s napjevima, raznih melodija za razna glazbala, plesove i kola, te melodije uz narodne običaje iz raznih krajeva naše zemlje i u susjednim državama gdje žive Hrvati (Gradišće u Austriji, Prekomurski kraj do Velike Kaniže u Mađarskoj i ncka naselja u okolici Budimpešte). Da ih je i pet puta manje, dovoljno bi bilo za značajan etnomuzikološki opus² Priredivao je mnoge zbirke i nastojao za svaki ondašnji kotar u Hrvatskoj skupiti gradiva bar za jednu pjesmaricu, tako da te zbirke budu "dokument" glazbenog folkloru cijele Hrvatske.

U takvu nastojanju Kuhačevi zapisi melodija i tekstova bili su mu uvijek prvo uporište: od upozoravanja na brojne varijante iz Kuhačeve zbirke *Južno-slovenske narodne popievke* (u daljnjem tekstu JsNP), i napjeva i tekstova, do cjelovitog prenošenja Kuhačevih zapisa u svoje zbirke. Pored Kuhača, izvore je uvijek nalazio i svoj rad naslanjao na značajne Matičine antologije, odnosno

¹ Pjesmu mu je pjevala njegova sestra Roza u rodnom Vratišincu 1908. godine, kad je kao gimnazijalac došao kući na školske praznike.

² Godine 1924. i 1925. u izdanju JAZU izlaze u Zagrebu dvije knjige Hrvatskih pučkih pobjevaka iz Međimurja koje već tada donose V. Žganecu glas izvrsnog melografa i etnomuzikologa.

rukopisne zbirke značajnih Matičinih zapisivača.³ One su mu prije svega bile polazište u radu na tekstovima pjesama, kao i zbirke i zapisi Kukuljevića, Vraza, Deželića, Valjavca,

Plohl-Herdvigovala i drugih.⁴ Posebnim zanimanjem za Međimurje, Zagorje i Podravinu, Žgančev rad i njegove zbirke upotpunjuju Kuhačevu zbirku JsNP u kojoj pjesme iz tih krajeva nisu zastupljene u nekom većem broju a po svojim glazbenim i pjesničkim kvalitetama to svakako zaslužuju.⁵

Snimanjem pjesama na magnetofonske vrpce započeo je Žganec 1952. godine. To je ujedno bila i prekretnica u njegovu radu. U razdoblju od 1945. godine do sredine šezdesetih godina objavio je velike zbirke narodnih popijevaka iz Hrvatskog zagorja (1950 - napjevi, 1952 - tekstovi, etnomuzikološka studija, 1971 - ZNŽO, knj. 44), iz Koprivnice i okoline (1962), redigirao i komentirao zbirku Hrvatske narodne jačke iz Gradišća koje je sabrao Martin Meršić, gdje su objavljeni i Žgančevi vlastiti zapisi s tog područja (1964). Uz to valja spomenuti i terenska istraživanja i skupljanje građe u drugim krajevima Hrvatske.⁶

Posebnu je pažnju Žganec posvetio i crkvenim popijevkama te od njih pravio posebne zbirke ističući u njima starinu i pučki, "narodni" karakter.⁷ Nastojao je, s jedne strane, pokazati "bujan, samonikli život hrvatske pučke crkvene

³ Svjestan značaja Matičinih antologija organizirao je prepisivanje u ondašnjem Institutu za narodnu umjetnost. 160 prepisanih zbirki danas su dragocjeni i dostupni materijal suradnicima današnjeg Zavoda za istraživanje folkloru u Zagrebu.

⁴ U radu: *Pjevači narodnih pjesama u Hrvatskom zagorju*, objavljenom u "Zagorskom Kolendaru", Zagreb 1957, str. 153-158, V. Žganec govori, na primjeru Kukuljevića, i o tome kako je slijedio u svom radu Matičine skupljače i poznate književnike koji su se u prošlim stoljećima bavili skupljanjem i bilježenjem usmene poezije:

"U Zbclavi je u prvoj polovici prošloga stoljeća zapisivao krasne stare tekstove narodnih pjesama Ivan Kukuljević-Sakcinski. On je te pjesme i stampao u jednoj pjesmarici. Mene je veoma zanimalo, da li ću u tom selu naći melodije Kukuljevićevih zapisa. Nažalost bio sam tamo prekratkro vrijeme, pa mi nije uspjelo pronaći, s nekoliko starijih ljudi, te stare tekstove, a naravno ni melodije. Tamo sam imao dobru pjevačicu Jelu Labaš (1889), koja mi je pjevala druge stare pjesme, među njima dosta i takovih, koje su svojevremeno Kukuljeviću izmakle. Ipak nije isključeno, da će se drugom zgodom pronaći pjevači koji će znati pjevati tekstove Kukuljevićevih zapisa." (str. 155)

⁵ Pokazujem u *Prilogu* ovom radu koje je sve varijante Žganec uzeo iz Kuhačeve zbirke JsNP i kako ih je komentirao. Navodim zbirke V. Žganca koje sam za ovu svrhu uspoređivala s Kuhačevom Zбирkom i pronalazila varijante koje je Žganec koristio u svojim zbirkama:

a) Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja, I, Zagreb 1924.
b) Hrvatske narodne pjesme. Kajkavske, Zagreb 1950.
c) Hrvatske narodne popijevke iz Koprivnice i okoline, Zagreb 1962.
d) Hrvatske pučke popijevke iz Zeline i okolice, Zelina 1979.

⁶ Naziv pjesma (i popijevka) Žganec shvaća vrlo široko. Dvadesetih godina dvadesetog stoljeća još je bilo u upotrebi Kuhačevo razlikovanje naziva *narodno* i *pučko* - što ga je prihvatio i Žganec. Citiram ovdje Kuhača da se vidi ta veza:

"Narodnom (nacionalnom) glazbom nazivam onu pučku glazbu, koja je umjetnički toliko usavršena, da je postala zajednicom svih slojeva pučanstva koje zemlje, dakle svojina inteligencije, srednjega stališa i prostoga puka, jednom riječju celoga naroda. Ona glazba pak, koja potječe izravno od puka, koju je puk sam stvorio ne znajući za učena glazbena pravila, ali koju glazbu nije jošte prisvojila inteligencija toga puka, nazivam pučkom glazbom." (Fr. Š. Kuhač, *Osobine narodne glazbe naročito hrvatske*, Zagreb 1909, str. (1) - (2) /116-117/).

⁷ Vidi komentare uz mnoge primjere u: *Zbornik jugoslovenskih pučkih popijevaka*, I knjiga, Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja, II svezak, (Crkvene), JAZU, Zagreb 1925.

popijevke kojoj ne znamo početka", ali koja, kako Žganec pretpostavlja, "seže u najstarije naše kršćansko doba", a s druge strane, "da je hrvatski narod participirao u staroj kulturi ostalih srednjovjekovnih zapadnih kulturnih naroda."⁸

Za potrebe ovoga rada pregledala sam sve Žgančeve tiskane zbirke⁹ i tako upoznala njegov izbor i podjelu pjesama, opis rada s kazivačima - pjevačima, način zapisivanja tekstova i varijante tekstova. Na osnovu tako provedenog pregleda mogući su neki zaključci.

Žgančevi predgovori zbirkama pokazuju na koji se način odnosio prema tekstovima i njihovu raspoređivanju unutar zbirki, a u posebnoj etnomuzikološkoj studiji¹⁰ detaljno govori o metodama svoga skupljačkog i znanstvenog rada, te se posebno osvrće i na tekstove pjesama.

U zbirci *Narodne popijevke Hrvatskog Zagorja*¹¹ sistematizirao je pjesme po ritmičkim tipovima prvog melodijskog retka pjevanih strofa pjesama. Tako je dobio pjesme s četvercima, petercima, šestercima, sedmircima, osmircima, devetercima, desetercima, jedanaestercima, dvanaestercima, trinaestercima i četrnaestercima. Kako nije mogao neke pjesme uklopiti u tu podjelu, uveo je i posebnu skupinu "heterosilabičke pjesme" i to: a) naricaljke, b) različne i c) kolede.¹²

Od ove, posve muzikološke podjele usmenih pjesama, Žganec je odustao u svojim novijim zbirkama. Vidjeli smo u knjizi *Hrvatske narodne popijevke iz Koprivnice i okoline*¹³ kako je pjesme podijelio na: a) pjesme uz godišnje običaje i obrede: Jurjevske, Vuzmešne, Vidovske, Ivanjske, lađarske, žetelačke, Barbarinjske, Nikolinjske - i svatovske, b) romance, c) balade, d) šaljive, e) groteske, f) pjesme uz društvene igre i g) vojničke i pjesme iz NOB-a. Međutim, u analizi melodija tih pjesama zadržao je, posve opravdano, podjelu po ritmičkim tipovima prvog melodijskog retka.

⁸ Više o tome govori Žganec u studiji o Hrvatskim pučkim popijevkama iz Međimurja (I svezak), Zagreb 1924, posebno str. 20-24. "Mnoge naime popijevke koje su u nas živjele - kaže Žganec - bile su već u srednjem vijeku svojina tih naroda. (...) Ta činjenica možda će u mnogoga uzdrmati vjeru u hrvatsku provenijenciju nekih naših crkvenih popijevaka, to više, što mnoge od njih i danas pjevaju Nijemci, Mađžari, Česi i drugi narodi. Naročito ima dosta popijevaka hrvatskih i međumurskih, koje pjevaju i Mađžari." Otkle ova pojava? - pita se V. Žganec - i nastavlja: "Sredovječna kultura nije bila šovinistička, a bila je bliža nego današnja kulturnom idealu: kulturnog internacionalizma. Svaka je narodnost ipak na poseban način u okviru svojih narodnih osobina razvijala svaku popijevku koja je po tadašnjem ukusu bila vrijedna i jaka. I zato nalazimo osobito uspješnih varijanata sredovječnih pučkih crkvenih popijevaka kod svih kulturnih naroda. Nama samo godi što možemo po ovim popijevkama ustanoviti činjenicu da je i hrvatski narod bio već tada u kolu kulturnih naroda. Kod nas je posebna tradicija tih popijevaka: one su poprimile osobitosti naše nacionalne glazbe, i jer ne znamo tko ih je od koga primio, kažemo danas da su naše, baš tako kao i njemačke i drugih naroda, jer na njima ima i naše muzikalne patine." (str. 21-22)

⁹ Vidi *Bibliografiju radova Vinka Žganca* u prilogu ovom Zborniku.

¹⁰ *Narodne popijevke Hrvatskog zagorja*. Etnomuzikološka studija, ZNŽO, knj. 44, JAZU Zagreb, 1971, str. 5-236.

¹¹ Izdanje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb 1952. (Tekstovi)

¹² Vidi sadržaj na kraju knjige.

¹³ Također izdanje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb 1962. (vidi sadržaj)

Nakon muzikološke analize napjeva redovito je analizirao i tekstove, govoreći više o metrici i o metričkim tipovima, te o tekstovnim strofama i njihovoj strukturi jer su ti problemi uže povezani s napjevima. Bilježio je tekstove tako da je najprije zapisao prvu strofu točno onako kako je potpisana pod notni zapis.¹⁴ U prvoj je strofi tako zapisivao sva ponavljanja teksta onako kako se on doista i pjeva, sa svim pripjevima, upjevima i ponavljanjima u želji da ovako potpuno ispisana prva strofa bude "pjevaču putokaz kako će od stihova ili dvostihova praviti dalje strofe".¹⁵ Iza tako pripremljene prve strofe navodio je dalje tekst pjesme, ali sada bez ponavljanja i bez pripjeva kako bi dobio literarni oblik pjesme.

Žganec je, pored ostalog, veoma dokumentirano pisao i o metrici i versifikaciji narodnog deseterca.¹⁶

Najčešće je tekstove tiskao ili u posebnoj dijelu zbirke (prije ili nakon napjeva) ili u posebnoj knjizi, uz istu numeraciju kao i napjeve, ili uz naznaku drukčije numeriranih napjeva (npr. u zbirci iz Koprivnice, 1962). Za naslov pojedine pjesme uvijek je uzimao prvi stih. Bilježio je i podatke o narječju teksta, o tome da li je tekst zapisan na osnovu kazivanja "u pero" ili ga je pjevač pjevao, ili je prepisan iz neke rukopisne ili tiskane zbirke. Često je, kada je imao podatke, donosio uz pjesmu i podatke o običajima uz koje je pjesma vezana, zatim podatke o postanku pjesme, eventualne koreografske bilješke o folklornim plesovima, metričku analizu stihova, te na kraju, uvijek je donosio i varijante pjesama.

¹⁴ Ovdje moramo naglasiti da je Žganec veoma ozbiljno pristupao problemima versifikacije i donosio neka rješenja upravo stoga što je bio veoma dobro upućeni glazbenik. Citiramo iz *Koprivničke zbirke*:

"U umjetnoj poeziji i u većem dijelu narodnih pjesama drugih naroda temelj pjevanih strofa jesu literarne strofe. Ali u hrvatskom (i srpskom) folkloru nije tako. Najveći dio naših pjesama uopće, a ovih u toj zbirci napose, (misliti na Koprivničku zbirku) nije gradjen u strofama. Njihovi stihovi redaju se jedan iza drugoga bez prekida. Ipak su u ovoj knjizi neke pjesme razdijeljene na odlomke. To je učinjeno tamo gdje se radnja ili misao prekida, pa narodni pjevač prelazi na drugi predmet svoga pričanja, pravi digresiju ili izostavlja događaje koji se mogu podrazumijevati. Ali ti odlomci nisu strofe u tehničkom smislu riječi. One pjesme koje su ispevane u *pravim strofama* (...) novije su i nisu sastavljene u strogoj narodnoj tradiciji.

Imamo priličan broj pjesama u tzv. *homolognim strofama* u kojima su svi stihovi po riječima i sadržaju jedne strofe jednaki stihovima druge strofe samo se u svakoj daljoj strofi izmijeni po jedna riječ ili fraza, a na kraju pjesme dolazi obično poentirani završetak.

Kad se nestrofe narodne pjesme *pjevaju* onda se od jednog njena stiha ili dvostiha prave tzv. pjevne strofe. Najobičnija tehnika gradnje pjevnih strofa jesu raznovrsna ponavljanja stihova, polustihova ili pojedinih njihovih članaka. Najprošireniji i najomiljeniji način pravljenja pjevne strofe jest ponavljanje duljeg stiha npr. dvanaesterca, i ujedno njegovo cijepanje na dva polustiha. Tako dobivamo strofu od 4 polustiha (šesterca), koja se pjeva na četiri šesteraka melodijska reka, npr. kao pjesma br. 118:

Lepe nam je Mara
dare podjelila;
lepe nam je Mara
dare podjelila.

Narodni pjevači, kad pjesme pjevaju, pjevne strofe stvaraju na više raznih načina. Prema tome koliko stihova imaju pjevne strofe, dijelimo ih na dvodijelne, trodijelne, četverodijelne i td. Najbrojnije su četverodijelne." (str. 236)

¹⁵ Isto ka bilješka 13. str. 22

¹⁶ Vidi studiju "Metrika i ritmika u versifikaciji narodnog deseterca", *Narodna umjetnost*, knj. 2, 1963, 3-37.

Premda je Žgancu bilo bitno prije svega prikazati glazbene elemente folklornih napjeva, ipak ne mimoilazi teme vezane uz tekstove pjesama. Najčešće je pjesme bilježio na osnovu pjevanja a ne kazivanja. Tamo gdje bi opazio da pjevač odstupa od osnovnog stiha i pravi stihove koji imaju veći ili manji broj slogova nego što ih ima osnovni stih, Žganec bi takvu pjesmu također zapisao kao varijantu koja se pojavila zbog odstupanja od osnovnog stiha u napjevu. Glazbena analitička obrada bila mu je oslonac za sve ostale analize i zaključke, od određivanja slogova u stihu preko "praviljenja strofa" do izvođenja estetsko- psiholoških zaključaka. Zanimljivo je kako nas upozorava na tonalitetnu osnovu, dakle više-manje glazbeno formalnu odliku pjevanih pjesama, koja napjevcima pjesama daje okvir, ali ih i povezuje u cjelinu koja nosi jedinstveno glazbeno stilsko obilježje. U skladu s tim, dijeli pjesme na one stilove čije su melodije "veoma stare" i djeluju "odlučno i izrazito"; zatim na one koje su sentimentalne i turobne, ceterične i prepune osjećaja; ili pjesme trećeg stila koje nisu naročito osjećajne i obično se pjevaju u *tempo giusto*.¹⁷

Uz svaku pjesmu u zbirkama Žganec navodi datum kada je zapisana, ime pjevača koji ju je pjevao, godinu njegova rođenja, zanimanje i rodno mjesto. Tekstovi su obično poredani onim redom kako su poredani njihovi napjevi prema svojim glazbenim osobinama. U takvim se zbirkama Žganec nije vodio sadržajem u raspoređivanju građe, ali je u takvim slučajevima, na kraju zbirke, donosio posebno kazalo prema sadržaju tekstova pjesama. Međutim, u nekim zbirkama bitan je bio i poredak pjesama prema njihovu sadržaju, posebno u onima u kojima su se htjele istaknuti poetske vrijednosti pjesama pa tako i njihov antologijski izbor. Posebno ovdje ističem, s usmenoknjiževnog gledišta, jednu od najuspjelijih zbirki *Hrvatske narodne pjesme Kajkavske* (1950) u kojoj su tekstovi raspoređeni prema različitim kriterijima (formalnim, sadržajnim, žanrovskim) kako bi se što više istakla estetska vrijednost tekstova pjesama. Slično je i sa zbirkom *Medimurje u svojim pjesmama* (1957): poredak tekstova pjesama i poredak melodija ne odgovaraju jedan drugome. Poredak tekstova pjesama dat je tako da se istakne ljubav prema zavičaju, njegove ljepote, život ljudi u njemu i teški socijalni uvjeti izvan njega, sudbina mladića-vojnika u tuđinskim vojskama i ratovima, njihove tuge i ljubavne čežnje.

Poznata su i Žgančeva nastojanja u objavljivanju što više različitih motiva i tema, pa su sadržaji svih njegovih većih zbornika i zbirki raznovrsni, a kriterij pri razvrstavanju pjesama u skupine često je motivsko-tematski okvir tekstova. Većinu tih pjesama čine lirske - ljubavne i zavičajno-rodoljubne, pjesme o prirodi, o radu i uz rad, pjesme vezane uz obrede i običaje godišnjeg - kalendarskog i životnog ciklusa, posebno dječje i pjesme za djecu, tekstovi i napjevi uz i u kolu. Posebno se ističu i pjesme vojničke i pjesme vojnika u kojima su utkane tužaljke za rodnim krajem, u kojima su "napisana i nenapisana pisma i razglednice", ljubavne i zavičajne.¹⁸ U mnoštvu varijanata otkrivaju se i one karakteristične, za kojima je

¹⁷ Vidi više o tome u: V. Žganec, "Osnovni stilovi hrvatskih narodnih pjesama", Hrvatske narodne pjesme i plesovi, izd. Seljačka sloga, Zagreb 1951, str. 5-9.

¹⁸ U *Kajkavskoj i Medimurskoj* zbirci doimlju se mnoge pjesme kao spomenarske, kao pjesme-razglednice koje koriste poznate sintagme i sadržaje i djeluju pomalo kao pučke pjesmice koje "pišu" krute nevjeste ruke, nevične pisanju. Ali, te se pjesme pjevaju! U pjevanju nestaje ta

Žganec tragao: o Jakupeku, Iveku ili Vidu, pastiru kojemu su vještice srce vadile; o incestu, o putujućem vojniku, o zecu, o ptičici i slobodi i td.¹⁹

Uz pojedine pjesme Žganec često donosi vrijedna etnografska zapažanja i podatke, te opise obreda i običaja: npr. Jurjevo i krijes, Ivanje, tzv. "ozavanje" mladića i djevojaka - javno oglašavanje tko će koga uzeti za muža i ženu, svadba i čitav tok svadbe, zatim čestitanje za Novu godinu, Sv. Barbaru, Mariju Svijećnicu, Sv. Tri Kralja i Spasovo (Križevo) itd.²⁰ Zanimljiva je na jednom mjestu Žgančeva opaska o običajima i obredima koji se "izvode uz pjesmu". Možda i nesvjesno, pokazao je kako je njegovo polazište u cijelosti u pjesmi, jer ipak, prirodniji je zaključak da su pjesme segment običaja i izvode se unutar njih.

Žganec voli svoje kazivače-pjevače, cijeni ih, s toplinom piše o njima i ne zaboravlja donijeti i najmanji podatak koji se odnosi na njihovo pjevanje ili kazivanje pjesme.²¹ Dobre su mu kazivačice i kazivači i zapisivali pjesme kroz godinu, onako kako bi se sjetili i kad bi im koja pjesma pala napamet. Kasnije, kada bi Žganec ponovo došao, uvijek bi zapisao desetak novih pjesama "iz bogatice riznice kazivačicina sjećanja".²²

Istakli smo već da etnomuzikolog Žganec djeluje u vremenu koje bi se moglo podijeliti upotrebom magnetofona u terenskom istraživanju i prikupljanju folklorne građe. Ako promatramo njegov skupljački rad od prvih dana 1908.g. kada je imao mogućnosti da jedino olovkom bilježi pjesme do upotrebe magnetofona pedesetih godina, točnije 1952., vidjet će se s kakvom je upornošću i preciznošću radio s kazivačima i često podvrgavao provjerama brojne primjere koji su ostali nedorečeni ili ih on u datom trenutku nije uspio dobro zapisati.²³ Posebno je

---

banalnost. Pjesmica se pretvara u izuzetno uspješnu tužaljku, ljubavnu pjesmu rastanka, čežnje za dragom ili rodnim krajem.

¹⁹ Upućujem ovdje na poseban Žgančev rad: *Govor varijanata*, ZNŽO, knjiga 45, JAZU, Zagreb 1971, str. 725-742. U toj studiji Žganec objašnjava svoj odnos prema varijantama - od pogrešnog shvaćanja da su to iste pjesme na koje ne treba "gubiti vrijeme" jer ih je već jednom zapisao, do kasnijeg punog uvažavanja i posebnih traganja za varijantama. Citiramo:

"Varijante, uopće, pokazuju da napjevi narodnih pjesama još nisu došli do stadija da budu *petrificirani*, nego da još imaju u sebi životnu snagu koja ih osposobljava za dalji život i razvoj. (...) Varijante *tekstova* (...) poslužiti će istraživačima tekstova kao građa za utvrđivanje metričkih, filoloških i estetsko-literarnih pojava u našem narodnom pjesništvu." (Narodne popijevke Hrvatskog zagorja, Etnomuzikološka studija, 1971, str.48)

²⁰ Spomenuli smo već: tu su i prikazi plesanja kola s nekoliko koreografskih zapisa.

²¹ Pored mnogih navoda o kazivačima u predgovorima zbirkama ili podataka uz pojedinu pjesmu, Žganec posebno o kazivačima govori i u svoja dva kraća rada:

Sedam dana sa međimurskim pjevačima, "Narodno kolo", kalendar za godinu 1940, god. XII, Zagreb 1939, str. 75-78;

Pjevači narodnih pjesama u Hrvatskom zagorju, "Zagorski kalendar", Zagreb 1957, str. 153-158.

²² Isto, *Sedam dana* ..., str.75

²³ Citiramo Žganca:

"Pučka se popijevka gotovo ne može zabilježiti po skupnom pjevanju mnogih pjevača, već zato jer se na skupno pjevanje jedva može namjeriti. Mirno to skupno pjevanje teče kao rijeka, pa nema toga melografa koji bi živ organizam pučke melodije mogao u takvu toku vjerno zabilježiti mrtvim notama. (...) Zato su mi kod bilježenja najviše poslužili pojedinci, koje sam prije samog bilježenja opširnijim tumačenjem morao uzgojiti za pjevače. Istom onda, kad sam im

insistirao na melodiji, dakle napjevu, oslušujući u njemu "staro pjevanje". Tako je u drugoj, nazovimo je tako, "magnetofonskoj" fazi rada, ponovo odlazio na već poznate terence i zapisivao, sada i snimao te dopunjavao pojedine pjesme i melodije, i podatke o pjevačima-kazivačima i sviračima.²⁴

Pisao je o svojim iskustvima u skupljanju i zapisivanju pjevanih pjesama dajući veoma praktične upute budućim sabiračima i istraživačima, zahtijevajući preciznost i prije svega pronalaženje najstarijih pjesama. U studiji *Moja iskustva kod zapisivanja pučkih melodija*²⁵ posebno ističe:

"Sakupljač neka pustí pjevača da otpjeva svu pjesmu sa svim strofama, i dok pjevač pjeva sakupljač neka točno piše tekst pjesme. Obično se pjesma pjeva takovim tempom da sakupljač bez ikakvih teškoća može da piše tekst baš onako, kako pjevač pjeva, to znači sa svim optovanjima, umetcima, reduplikacijama itd. Da zapiše baš svaku riječ koju pjevač pjeva, i naravno, onim redom kako pjevač pjeva. Tada se neće dogoditi da će sakupljač sakupiti melodije bez tekstova. (...) Prilikom bilježenja pjesama znadu pjevači ili ostali nepjevači kazati zgodne primjedbe o pjesmi, koje sadržavaju često dobre podatke o karakteristikama njenoj, ili o postanku ili inače, što je dobro zapisati. (...) Važno je još da se zapišu podaci o pjesmi: ko ju je pjevao, kada, gdje, koliko je godina pjevaču? I da pjevač kaže ostale podatke o pjesmi." (*Moja iskustva ...*, str.6)

Ogromnu građu valjalo je i okupiti, dakle dobro katalogizirati. I u tome je Žganec dao značajan doprinos kreirajući tzv. "etnomuzikološki arak" na kojem su se našli svi - i glazbeni i tekstualni podaci o pojedinoj pjevanoj pjesmi.²⁶

Posebnu je pažnju posvećivao raspoređivanju varijanata jer je na njima pokazivao kako pojedina pjevana pjesma živi u narodu, kako se razvija i koje lokalne karakteristike poprima u pojedinim krajevima.

Žganec se nije upuštao u neka teorijska postavljanja klasifikacijskog sustava. Kriteriji za određivanje izvanglazbenih osobina odabrane građe bili su Žgancu uglavnom: sadržaj teksta pjesme, funkcija pjesme u životu i običajima, te izvodači pjesama. U svom razvrstavanju građe primjenjivao je sva tri navedena kriterija.²⁷

---

iskreno i otvoreno protumačio zašto se pučke melodije bilježe i koja će im sudbina biti nakon zabilježbe, postali su oni moji vjerni saradnici." (*Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja, I, svjetovne, 1924, str.9*)

²⁴ Možemo npr. usporediti rad i primjere skupljene u Zelini i okolici, prvi put 1947.g. u drugi 1973. (Zbirka je, kao što znamo, nažalost, izašla posthumno 1979.g.)

²⁵ "Moja iskustva kod zapisivanja pučkih melodija," *Sklad*, Zagreb 1940, br. 4, str. 5-7.

²⁶ Iscrpno o tome govori u tekstu "Kako da leksikografiramo pučke popijevke?" *Muzičke novine*, 3, Zagreb 1948, 5-6, str. 1, te u etnomuzikološkoj studiji "Narodne popijevke Hrvatskoga zagorja", *ZNŽO*, knj.44, JAZU, Zagreb 1971. (vidi posebno str.21, 22, 26)

²⁷ Zato se moglo dogoditi, kako se navodi u najnovijoj međimurskoj zbirci *Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja*, knj. I, Zagreb 1990, da se npr. pokladna (fašnička) pjesma br. 42 nalazi među dječjim pjesmama jer su djeca njezini izvodači, a druga dva zapisa te pjesme nalaze se među pjesmama uz običaje, jer se izvode na Fašnik (na pokladni utorak), pjesme br. 148 i 149.

Žganec je uz tekstove pjesama često priložio zabilješke o osnovnom sadržaju pjesme i prema potrebi komentar, te tumačenja pojedinih manje poznatih riječi i skupina riječi.

***

Spasiti od zaborava i ponovo približiti ljudima bogatstvo usmene baštine, pjevanje pjesme, koja se ne smije zaboraviti - to je Žgančev cilj. Pomalo s patosom uvjerenja u vlastitu moć (kao što je to uostalom i Kuhač smatrao) Žganec je bilježio sve što je mogao, pa makar i u krnjem obliku (od samo nekoliko stihova ili taktova melodije). Tako na jednom mjestu kaže:

"Neki od tekstova katkada su veoma blijedi, osakaćeni i nepotpuni. To su više puta samo ostaci ostataka lijepih starih pjesama, koje su nekada živjele bujnim životom u Hrvatskom zagorju. Da bismo ih mogli što bolje proučiti i rekonstruirati, trebalo je da zapišem svaki stih, koji je od njih još gdje preostao. Kada se ovi fragmenti među sobom isporode i prouče, moći će se neki tekstovi tako upotpuniti, da od njih dobijemo potpune pjesme.

Put je do ovakve rekonstrukcije dugotrajan i mučan, pa se ne smije a priori odbaciti ni jedan pronađen stih, jer nam svaki može biti od koristi u ovom radu.

Za potpunu rekonstrukciju bit će potrebno dalje sakupljanje tekstova. Sakupljena će grada biti putokaz u tome radu. Kada se ova zbirka raširi među naš narod, ona će probuditi sjećanje najširih narodnih slojeva na mnoge zaboravljene stihove, pa će zadaća ostalih sabirača biti da podu tragom ovih zapisa sve dalje i dalje, dok ne otkriju ostalu gradu, koju ja nisam mogao pronaći." (*Narodne popijevke Hrvatskog zagorja*, Tekstovi, JAZU, 1952, str. 4)

Pored problema rekonstrukcije koji je ostao tek naznačen, znamo da zbog opsežnog gradiva Žganec nije stigao analizirati sve napjeve, niti izraditi odgovarajuće pregledne tabele metroritamskih obrazaca, tonskih nizova i glazbenih oblika. Dugogodišnjim istraživanjem i proučavanjem grada iz šireg područja sjeverozapadne Hrvatske (Hrvatskog zagorja i Podravine) usavršio je svoje bilježenje složenijih metroritamskih pojava.²⁸ Na to posebno želimo upozoriti jer je upravo takvo Žgančevo izrazito zanimanje za ritmičke strukture napjeva posebno razvilo istančan osjećaj za ritmičke strukture stiha. Kada se tome doda i njegova pjesnička erudicija pa i vlastita upuštanja u pisanje pjesama (doduše u ranoj mladosti) dobili smo vrsnog metričara koji je to pokazao i u navedenoj studiji o metrici našeg

²⁸ Detaljnije prikazivanje metroritamskih struktura, kako navodi J. Bezić ("Uz prvu knjigu velike zbirke zapisa međimurskih popjevaka akademika Vinka Žganca", u knjizi Vinko Žganec, *Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja*, Knjiga 1, Zagreb 1990, 340), primijenio je ponajviše u zbirci *Hrvatske narodne popijevke iz Koprivnice i okoline*, Zagreb 1962. gdje je sitnim crticama obilježio pojedine dijelove metroritamske strukture glazbenih redaka napjeva.

deseterca. Upravo njegov pjesnički senzibilitet uspijevao je "čuti" dobru, "čarobnu pjesmu".

"Čarobni su i tekst i melodija - piše Žganec o međimurskoj pučkoj popijevci - Misli su neposredne, iskrene, naivne, netražene. Čuvstva se iskazuju bez afektacije, bez mnogo tropa i figura, bez izraza nerazumljivih i dalekih. Skala njihovih osjećaja možda nadmašuje širinom i dubinom stare i novije pjesničke klasike. Nema općeljudskog čuvstva koje ne bi u njima ključalo, ili se barem za ovom ili onom riječicom ili slovom ne bi sakrivalo. Najfiniji lirizam, sa svim raznolikim duševnim pokretima, susrećemo u njima.

Dok samo čitamo mrtva slova tih pjesmica, čine nam se i odviše naivnima kao svaka nečinjena iskrenost. Ali kad ih slušamo pjevati, onda i najbanalniji stihovi dobijaju svoju pozadinu; a ako ih pjeva pjevač, pravi rapsod koji ih osjeća, izazivlje i u nama neslućena raspoloženja." (*Međimurska pučka popijevka*, str. 85)²⁹

U njegovu šezdesetgodišnjem istraživanju, zapisivanju i proučavanju folklornih pjesama, "hrvatskih pučkih popijevaka", posebno iz Međimurja - iz svog zavičaja, iz relativno male pokrajine, značajnog su udjela imale mnoge pjevačice i pjevači, mnogi učitelji i župnici zapisivači s terena. Žganec je donio, kao što smo vidjeli u tiskanim i rukopisnim zbirkama i antologijama, ogroman broj pjesama, varijanata, zapisa različitih izvedbi popijevaka istog osnovnog tekstovnog sadržaja, često i istog osnovnog glazbenog sadržaja. Međutim, podatke o kontekstu izvedbi najčešće nije donosio. Čak, štoviše, tražio je mirne situacije u kojima su mu pjevači ponavljali pjesme, kao usporeni magnetofoni, kako bi što preciznije zapisao melodiju pjesme.³⁰ Činjenica je da su to većinom, u svim njegovim zbirkama, uglavnom jednoglasni napjevi. Muzikolozi će na to imati danas opravdane primjedbe jer je taj i takav Žgančev glazbeni korpus bliži Kuhačevu korpusu i vremenu njegova zapisivanja, nego što je to odraz glazbenog izvođenja u vremenu Žgančeva zapisivanja. Naravno, ovdje se tehnička razina Žgančevih zapisa ne može uspoređivati s Kuhačevim, ali ono što želimo naglasiti jest pomanjkanje Žgančeva zanimanja za okolnosti izvedbe same. Posredno, njegova grada ukazuje na život tih popijevaka, na njihovo oblikovanje u izvedbama različitih generacija pjevača, u različitim lokalitetima iste pokrajine, kao i u - makar samo neznatnim - razlikama u izvedbama iste pjesme od istog izvođača u određenom vremenskom razmaku.³¹

Naravno, da je od samog početka i onda kada je najviše radio i skupljao bio u prilici da koristi magnetofon, vjerujem da bismo danas imali sigurno jedan od najkorektnijih zapisanih korpusa folklornih, dakle pjevanih pjesama. No, to što će muzikolozi s pravom uočiti kao manu, istraživači tekstova usmenih pjesama dobili su korektno zapisan korpus pjesama koji, više nego mnogi do tada, pruža informacije o "životu" tih pjesama kao pjevanih pjesama, sa svim podacima o

²⁹ Vinko Žganec, *Međimurska pučka popijevka*, "Nova Evropa", knj. 6, Zagreb 1922, str.85-90.

³⁰ Vidi: *Moja iskustva ...*, str. 6

³¹ Npr. pjesmu *Baba gljive bere* zabilježio je V. Žganec u više od 130 varijanti.

pripjevima, o upjevima, o "gutanju" slogova, o ritmičkom karakteru pojedinog stiha ili strofe, dakle o svim onim elementima koji upravo upućuju na ono drugo lice folklorne pjesme - njezine glazbene karakteristike koje se, mnoge, iz ovako priređenih tekstova mogu očitati.

Prilozi

Pokazujem u ovim priložima koje je sve varijante Žganec uzeo iz Kuhačeve zbirke JsNP i kako ih je komentirao u svojim navedenim zbirkama koje sam za ovu svrhu uspoređivala s Kuhačevom Zbirkom.

I.

V. Žganec, *Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja, I*, Zagreb 1924.

Žganec, br. 3 Ma rumena šipkajina, Kuhač, br. 702 iz Velike Kopanice; br. 705 iz Varaždinskih Toplica; br. 706 iz Vrbovca.

Žganec, br. 8 i 9 Zvira voda, Kuhač, br. 853 iz Kaštela u Dalmaciji.

Žganec, br. 10 Djevojka je travu brala. Kuhač ima pjesme s jednakim sadržajem br. 843 iz Srbije; br. 844 iz Hercegovine; br. 845 iz karlovačke okolice; br. 846 iz Krapinskih toplica; br. 847 i 850 iz Slavonije; br. 848 iz Bačke; br. 851 i br. 852 iz Marije Bistrice. Žganec smatra da je motiv pjesnički najljepše izveden u pjesmici br. 844 u kojoj kaže momak djevojci da su joj ruže povenule, a dragi se oženio, pa ona odgovara:

Ak' je ruža uvenula,
Što sam nabrala,
Ja ću drugu ružu brati,
Te se kititi.

Ak' je drago oženilo,
Što sam gledala,
Ja ću drugo drago gledat,
Te se ponosit.

Žganec, br. 12 Sprevađaj me, daga, Kuhačeva varijanta pod br. 625 iz Trnovca u Varaždinskoj županiji mnogo je kraća. Cijela glasi ovako:

Zorja moja, zorja, ne shajaj mi rano!
Počekaj me malo!
Te čas si lubomu robačko zašijem,
Rokave našijem, mladoga jonaka,
Sonca i meseca tamne noćke zvezde.
(Iz Kukuljevićeve zbirke, 1847. u Zagrebu)

Među svatovskim pjesmama, Kuhač je također donosi, i to iz Novigrada br. 1261 i br. 1262 iz Virja. Stihovi ovih inačica vrlo su slični Žgančevoj pjesmi, ali melodije su drukčije.

Žganec, br. 13 Vu jesen sam se ženil. Donosimo uspješnu Kuhačevu varijantu, br. 143 što se pjeva u Mariji Bistrici:

Lani sam se ja oženil, jednu mladu deklu vzal.
Ženka mi je ma vumrla, sineka ostavila.
Jaj si meni, joj tužnomu, kaj bum ja počel?
Primi si ga v naručje, nosi ga k Mariji!
Marija ga oj naj daja, i lepo ga povija.

Žganec, br. 16 Kud si hodil, 'de si bil. Slovenska pjesma iz Koruške, Kuhač, br. 623 "Čej si hodio, čej si bio po noći, I da si tako črevelce zrosio..." podsjećá svojim početkom na Žgančevu pjesmu.

Istu melodiju zabilježio je Kuhač, br. 29 u Međimurju, ali s drugim tekstom, koji glasi:

Oj čučica, čučica,
Ja bi kušnul tva lica.
Lepa sncha Katica,
Išće lepša Marica.

Žganec, br. 17 Kiša pada. Slične motive nalazimo u Kuhačevim pjesmama br. 854 iz Srbije; br. 869 iz Bačke; br. 870 iz Križevaca; br. 871 iz Marije Bistrice. Veoma joj je slična pjesma br. 148 iz Orahovice u Slavoniji; br. 149 iz Marije Bistrice, te pjesma br. 358 iz Hrvatskog Zagorja.

Žganec, br. 24 i 25 V jutro sam se rano stano. U Kuhačevoj zbirci u III. knjizi dolaze pod brojevima 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903 i 904 varijante pjesme br. 24 iz Čembe (Željezna županija), iz Kolnova (Šopronjska županija), iz Novoga (Hrvatsko primorje), iz Međimurja, iz Vrapča, iz Marije Bistrice, iz Sv. Ivana Zeline i iz Jitra (u Gornjoj Lužici u Saskoj).

Melodiju pod brojem 24 upotrijebio je Haydn za svoju carevku "Bože živi" ("Gott erhalte").

Žganec, br. 31-34 Sejali smo bažuljka. Kuhač ima 6 varijanata: br. 938 iz Oslopa u Šopronjskoj županiji, br. 939 iz Svisvetih blizu Virja, br. 940 iz Bisaga, br. 941 iz Varaždina ima isti napjev kao iz Bisaga, razlika je samo u tekstu; br. 943 iz Srbije pod naslovom "Božur i ruža".

Sve su te pjesme svatovske, koje se pjevaju kao čestitka mladencima.

Žganec, br. 35 Leti tičček leti. **Kuhač**, br. 259 donosi iz Selnice u Hrvatskom zagorju pjesmu: "Spevaj meni tičica vesela..." sa sličnim sadržajem. Ta je pjesma skraćeno zabilježena, te govori samo o "perju". Svršava ovako:

Rajšo s perjem na kamenu spati,
Nek prez perja na bele postelke.

Žganec, br. 37 Lehku noć. U Filčžu, u Šopronjskoj županiji pjevaju sličnu pjesmu, **Kuhač**, br. 308:

Lagku noć, lagku noć!
Ali ne vsakomu.

Žganec, br. 38 Lijepi moj vrtić ograjen. **Kuhač** ima nekoliko pjesama građenih po istim motivima: iz Vrapča, iz Bisaga i iz karlovačke okolice (br. 972); nadalje iz Rožiške doline u Koruškoj i Kranjske (br. 973) i iz Wujezde u Pruskoj (br. 974).

Žganec, br. 43 Imala je majka tri jedine ćerke. **Kuhač** ima napjev iz Varaždinskih Toplica, br. 804, koji ovako glasi:

Jedna stara majka tri ćerke imela,
Lipa bila golubica, tri ćerke imela.

Karakteristični su stihovi:

I najmlajšu dala v malo Medimorje,
V malo Medimorje gizdavomu Pavlu.

Motivi ove pjesme dolaze kod **Kuhača** još u pjesmi br. 805 iz Duge Rese i u br. 806 iz Selnice u Hrvatskom zagorju.

Žganec, br. 45 Teči, teči bistra voda. Iz **Kuhačeve** zbirke vidimo da su motivi i ove pjesme općenita svojina Južnih Slavena. U **Kuhača** imamo varijantu br. 886 iz Podravine s ritmom kao u **Žgančevoj** pjesmi, ali melodijom nešto drukčijom. Br. 887 je iz Slavonske Podravine br. 886 iz Bisaga, br. 889 iz Kranjske, br. 890 iz Štajerske, br. 891 iz Kolnova u Šopronjskoj županiji i iz Hrvatske Šice, br. 892 iz Petrinje (i dvije pjesme iz Vukove zbirke), br. 893 iz Boke.

Žganec, br. 70 Zove majka ćerku. Motiv je veoma raširen i poznat. Nalazimo ga u pjesmama u **Kuhačevoj** zbirci: br. 827 iz Hrvatskog primorja, br. 828 iz Like (i iz Dubrovnika), br. 829 iz Sinja u Dalmaciji, br. 830 iz Kreševa u Bosni, br. 831 iz okolice Zagreba. U toj posljednjoj varijanti dolaze stihovi:

Gledala sam čuda velikoga,
Gdje se zliva Sava i Murava,
U Muravi šajku okovanu...

Pod br. 832 dolazi ista pjesma iz Medimurja s ovim tekstom (prema Valjevcu):

Spevala mi Mara, da je gora čula,
Da je gora čula, dva bregi zeleni,
Dva bregi zeleni, dva pak ne zeleni,
Med njimi je tekla pelikova voda,
De mi Mara prala svoje bele ruke;
Nju je zvala majka s pisanoga gajka:
Hodi dimo, Mara, ako si oprala.

Nisem, moja majka, stopram sam pričela.
Mara, čera moja, kaj pak si delala?
Po gori šetala, modro cvetje brala,
Modro cvetje brala, vence povijala,
Vence povijala, junakom davala:
Koji lepši bili, lepše su dobili,
Koji gorši bili, gorše su dobili.

Žganec, br. 76 Tri su mi junaki, Kuhač, br. 270 "Točila devojka ruso vincc...".

Žganec, br. 78 Pismo doletelo. Motivi ove pjesme nalaze se u Kuhačevoj pjesmi br. 663 iz Bisaga, dok je tiskana varijanta te pjesme svojim sadržajem mnogo bliža Žgančevoj. Ta je varijanta tiskana u zbirci R. F. Plohl-Herdvigov: "Hrvatske narodne pjesme i pripoviedke" I, Varaždin 1868, te je po tom vjerojatno iz istog izvora kao i Žgančeva.

Žganec, br. 79 Stala sam se, stala. Slične pjesme po sadržaju ima Kuhač, br. 709 "Ljubi pri ljubi", a pod br. 647 iz Štajerske.

Žganec o toj pjesmi kaže: "Melodija je jednostavna, ali prekrasna i čarobno egzotična".

Žganec, br. 81 Flita vuga prepeljuje. Slična je pjesma po sadržaju iz Zlatara u Kuhača, br. 301. Ovu pjesmu imaju i Slovenci u Štajerskoj; zabilježio ju je Kuhač pod br. 566. Dakako da su sve melodije posvema drukčije uz Žgančeve br. 261. Varijanta iz Zagorja ima drugi sadržaj: Za mladim koscem dode devojka, a on je odvede pred oltar te pjeva:

Vište ljudi, glejte ljudi,
Jel' je ovo lepi par?

II.

V. Žganec, *Hrvatske narodne pjesme. Kajkavske,* Zagreb 1950.

Žganec, br. 8 Spevaj meni, tičica vescla, Kuhač, br. 259 iz Selnice, Hrvatsko zagorje.

Žganec, br. 9 Sivi sokol z vugorske zemlje, Kuhač, br. 808 iz Hrvatskog zagorja (bez oznake mjesta).

Žganec, br. 15 Sluga. Varijanta kod Kuhača, br. 497 iz Pitomače.

Žganec, br. 54 Kolo vodi Katalena, Kuhač, br. 1042 iz Virja. Kuhač opisuje i način kako se igra ovo kolo.

Žganec, br. 57 Devet braca i sestra Mara, Kuhač je zabilježio varijantu u Bisagu (Hrvatsko zagorje) pod br. 1892.

Žganec, br. 93 Barkini snobočani, Kuhač, br. 600.

Žganec, br. 101 Oj Ivanek, moj borek zeleni, Kuhač, br. 956 iz Vrapča (kod Zagreba).

Žganec, br. 103 Zdravica mladencu. Varijanta Kuhačeva, br. 751 s napjevom iz Bisaga glasi ovako:

Zišel nam je mjesec
U rumenu zoru,
Kud mi Josip hodi,
rožmarin mu rodi.
Rožmarin zeleni,
Josip moj ljubljani.

Kud mi Jana hodi,
tud rožmarin rodi.
Rožmarin zeleni,
cvetec moj ljubljani.

Žganec, br. 172 Vumirajući junak, Kuhač, br. 949. Takst je zapisao Kukuljević u: "Pesme", str. 211, iz Hrvatskog zagorja, i str. 235, iz Zbelavc:

Vu ti čmi gari žarki vogenj gori,
mima njega jašu trideset junakih,
jeden je med njimi koji je ranjeni.
(Itđ.)

Žganec, br. 183 Tri vencu zeleni, Kuhač, br. 704 iz Visokog (Hrvatsko zagorje).

Žganec, br. 195 Točila djevojka rusu vince, Kuhač, br. 270 Hrvatsko zagorje.

Žganec, br. 184 Tri djevojke. Zapisala Ana Stipetić-Valka; Kuhač, br. 1893 iz Bedenice, ondašnji kotar Zelina. Tekst pjesme glasi:

Oj jabuka zelenika,
v lepom polu zasadena,
v lepom polu zasadena,
stipom perom pograđena.
Sve po strani po dve grane,
na grluncu po četiri.
Med ni sedi sivi sokol,
on mi gleda ravno pole,
de mu vojnić kojna kuje,
devojka mu čavle dava:

"Daj mi, daj mi, ma divojko,
ma divojko, ma nevistu!"
- Kak bi bila tva nevesta,
kad ti braca ne poznavam?
"Moga braca lahko znati:
Moj ti bratec klobuk nosi,
za klobukom troja pera:
prvo pero žarko sunce;
drugo pero sveti mesce;
treće pero drobne zvezde."

Žganec, br. 246 Okolo grada zelena trava, Kuhač, br. 14 Vrapčec, Svadbena pjesma.

Žganec, br. 248 Devet ključov otpiračov, Kuhač, br. 707. Tekst je iz Kukuljevićeve zbirke "Pesme" (1847). Kuhač smatra da pjesma potiče svakako iz doba prije god. 1800. Tekst pjesme:

Lepa ptica vijoglavka,
ne pozobi vinograda,
koga meni teca dala,
dala, dala, obečala.
Ja sam snočka s Vugor došla,
lepoj zverje doplelala,
lepoj zverje, pisan jelen,
na jelenu tri rožice.
Ne mi nesi Petru meštru,
naj mi skuje devet ključev,

devet ključev otpiračev,
čm otpremo devet komor.
Hitro tekli črni mali,
razgrnoli list travicu,
notri našli zlato ruho,
i dva pera pavunova
i četiri sokolova.

Žganec, br. 290 Cigani se skitaju. Kuhač, br. 1744 iz Međimurja.

Žganec, br. 296 Rastromana dikla. Kuhač, br. 1099 iz Novigrada Podravskog.

Žganec, br. 362 Majka i tri ćerke. Kukuljević, "Pesme", 1848, str. 204, iz Varaždinskih Toplica. Napjev je zapisao Kuhač pod br. 804. Kod pjevanja se svaki stih ponavlja, ali tako, da se umjesto prvog polustiha umetne pripjev: "lipa bila golubica".

Žganec, br. 363 Hoj starina, starina. Kuhač, br. 806, iz Schnice (Hrvatsko zagorje). Stih je četrnaesterac (7 + 7) pomiješan s trinaesticima (7 + 6):

Hoj starina, starina tri si kćerke shranila,
tri si kćerke shranila, se tri još udavala. (ld.)

III.

V. Žganec, Hrvatske narodne popjevke iz Koprivnice i okoline, Zagreb 1962.

Žganec, br. 12 Spevaj, Maro, spevaj, da te gora čuje. Varijante kod Kuhača i III. knjizi br. 827 i dalje.

Žganec, br. 109 Visoka je gora zelena. Svatovska. Ta pjesma ima veoma mnogo varijanta. Kuhačeve varijante u II. knjizi br. 469 i 470 njegova Zbornika, i to iz Bermonda u Mađ. Baranji, Duge Rese i Inceda u Gradišću.

Žganec, br. 189 Prejdem goru, prejdem drugu zelenu, /na treću me konj zanesel visoku. Vidi neke varijante kod Kuhača br. 914 i sl.

Žganec, br. 249 Šetala se lepa Jana / gore dole kraj Dunaja. Varijante kod Kuhača br. 877-884.

Žganec, br. 260 U toj crnoj gori žarki ocnj gori. Varijante kod Kuhača III. br. 949 i dalje.

Žganec, br. 268 Šetao se Niket mlad. Varijante kod Kuhača, III. br. 838.

IV.

V. Žganec, Hrvatske pučke popijevke iz Zeline i okolice, Zelina 1979.

Žganec, br. 165 Cmc oči dobro vide. Iz Kuhačeve zbirke tekstova br. 560.

Žganec, br. 166 Kupala se Jelena. Iz Kuhačeve zbirke tekstova br. 569.

Žganec, br. 167 Devojčica bob sadila. Ljubavna. Kuhač, br. 576.

Žganec, br. 168 Zima prehaja, leto dohaja. Iz Kuhačeve zbirke tekstova br. 586.

Žganec, br. 169 Mili Božc, lepog vinograda. Ljubavna. Iz Kuhačeve zbirke tekstova br. 592.

Žganec, br. 170 Lena Barka dvor pomela. Iz Kuhačeve zbirke tekstova, br. 600.

Žganec, br. 171 Zorja moja, ne shajaj mi rano. Ljubavna. Iz Kuhačeve zbirke tekstova, br. 625.

Žganec, br. 172 Star se ščec po palači. Stari nije za mlade djevojke. Iz Kuhačeve zbirke tekstova, br. 655.

Žganec, br. 173 Mila je dragog v tabor otpravljala. Dragi u vojnoj službi. Iz Kuhačeve zbirke tekstova, br. 663.

Žganec, br. 174 Pitala je majka čerku. Ljubavna. Kuhač, br. 671.

Žganec, br. 175 Stoji Janko. Iz Kuhačeve zbirke tekstova, br. 704.

Žganec, br. 175a Tri vienca. Svatovska. Plohl I, str. 34.

Žganec, br. 176 Lepa ptica vijoglavka. Mitološka. Iz Kukuljevićevce zbirke, Kuhač, br. 707.

Žganec, br. 176a Oj tičica vijoglavka. Mitološka o ptici vijoglavki. Iz Kuhačeve zbirke tekstova, br. 707.

Žganec, br. 176b Oj tičica vijoglavka. Incest. Iz Kuhačeve zbirke tekstova, br. 707.

Žganec, br. 177 Zišel nam je Mjeseć. Svatovska. Iz Kuhačeve zbirke pjesama, br. 751.

Žganec, br. 178 Oj divojko, gizdava divojka. Iz Kuhačeve zbirke tekstova, br. 752.

Žganec, br. 179 Devojčica Dunav gazi noge ima biclc. Svatovska. Iz Kuhačeve zbirke tekstova, br. 888.

Žganec, br. 180 Štal se jesam rano jutro malo pred zorjom. Svatovska. Iz Kuhačeve zbirke tekstova, br. 903.

Žganec, br. 181 Sadila sem bažulek. Svatovska. Iz Kuhačeve zbirke tekstova, br. 940.

Žganec, br. 182 Lepa j' Mara plave rože brala. Tri zelena vijenca. Iz Kuhačeve zbirke tekstova, br. 1061.

Žganec, br. 183 Igrala se je jabuka. Svatovska. Iz **Kuhačeve** zbirke tekstova, br. 1257.

Žganec, br. 184 Partu moram nositi. Ostarjela djevojka ne može se udati. Iz **Kuhačeve** zbirke tekstova, br. 1411.

Žganec, br. 185 Zišla nam je vinska rožgva. Petar Varađinski ban. Iz **Kuhačeve** zbirke tekstova, br. 1473.

Žganec, br. 186 Od Osjeka krvavi se Drava. Konjokradica. Iz **Kuhačeve** zbirke tekstova, br. 1662.

Žganec, br. 187 Kukovica kukuje. Lijena žena. Iz **Kuhačeve** zbirke tekstova, br. 1678.

Žganec, br. 188 Marija se majka trudi. Božićna koleda. (**Kuhač**) Iz zbirke Plohl-Herdvigova, I, str. 66-67.

Žganec, br. 189 Visoko leti siva pčelica. Ivanjska koleda. Iz **Kuhačeve** zbirke tekstova, br. 1889.

Žganec, br. 189 Falcn bodi Jezuš Kristuš. Ivanjska koleda. (**Kuhač**) Tekst iz zbirke Plohl-Herdvigova I, str. 73-75.

Žganec, br. 191 Teče droben tančec. Za ivanjski krijes. Iz **Kuhačeve** zbirke tekstova, br. 1891.

Žganec, br. 192 Zišla svetla zvezda za loge najzelena. Na ivanjski krijes. Iz **Kuhačeve** zbirke tekstova, br. 1892.

Žganec, br. 193 Oj jabuka zelenika. Na ivanjski krijes. Iz Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena X, str. 158. Iz Bedenice kod Zeline. Zapis teksta i napjeva Anke Stipetić-Valka. **Kuhač**, br. 1893.

Žganec, br. 194 Stanje polje široko. Žnjačka. **Kuhač**, br. 160. i br. 1986.

Žganec, br. 195 Mužek rano vstaje. Iz **Kuhačeve** zbirke tekstova, br. 1942 (Pri oranju).

Žganec, br. 196 O turobna ura, o dan nepovoljni. Spričavanje. Iz **Kuhačeve** zbirke tekstova, br. 1960.